

אמר ליה עולא: הנח לניזיד הדמע דליכא לה-א באכילתו אכילת כזית תרומה בכדי שהות אכילת פרס, שהתבלין הוא מועט (271) וכשאוכל ממנו כזית כבר שהה יותר מכדי אכילת פרס, ואין זה חשוב כאכילת זית לגבי כל האיסורים שבתורה ואפילו הטמא בטומאת הגוף דאורייתא אינו חייב מיתה כשאוכל תרומה באופן זה (272). וחכמים לא החמירו לאסור אכילה זו בפסול הגוף שעל ידי שלישי, אבל האוכל שני החמירו בו שלא יאכל ניזיד הדמע, מפני שטומאתו חמורה יותר, וגם מפני שהתרומה עצמה נפסלה מדרבנן על ידי הניזיד (273).

ומטמא תרומה באופן שהיא פוסלת תרומה אחרת. והשני שבחולין, פוסל תרומה, ואינו מטמא אותה שתהיה מטמאת תרומה אחרת. והשלישי, כשישנו בחולין, כגון שנעשה על טהרת תרומה, הוא נאכל בניזיד הדמע, שהוא תבשיל אשר שום ושמן של תרומה מעורבים בו, ואין איסור לאוכלו מפני שהתרומה לא מקבלת טומאה מהניזיד, שהוא שלישי.

ומקשה רב המנונא: ואי אמרת שהאוכל שלישי נפסל גופו מלאכול בתרומה, איך מתירים לו לאכול את הניזיד, וכי ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה מאכילת תרומה ותוך כדי כך הוא אוכל את התבלינים של תרומה!

תרומה, והלוא הוא נטמא ופוסל את עצמו מלאכול בתרומה, וחכמים אסרו עליו להטמא בטומאת הגויה, שכן הסמיכו את טומאת הגויה על הפסוק "אל תטמאו בהם"!

והתוספות אומרים, שלא לומדים מפסוק זה שיש איסור להטמא, שהרי אפילו הכהנים לא מוזהרים אלא על טומאת מת ואינם אסורים להטמא בשרץ ונבלה, וכל האיסור להטמא בטומאת הגויה הוא כשבא לאכול תרומה אחרי אכילת הדברים הטמאים.

עוד מפרש הרמב"ן, שהאיסור הוא להטמא בשלשת הרגלים, וכדרך שפירשו חז"ל את מה שהתורה אסרה להטמא בנבילה שהמדובר ברגל. עתה נביא את פירושו רש"י על לשון הגמרא.

איתיביה רב המנונא לעולא ממשנה: הראשון שבחולין אף שלא נעשו על טהרת תרומה טמא ומטמא תרומה באופן שהיא פוסלת תרומה אחרת, והשני שבחולין פוסל תרומה ואינו מטמא אותה שתהיה מטמאת תרומה אחרת, והשלישי נאכל אף אם קבל טומאה משני בניזיד הדמע, והוא תבשיל ששום ושמן של תרומה מעורבים בו, ואף שדין

271. אין כוונת הגמרא לומר, שסתם ניזיד — אין בתבלינים שלו כזית בכדי אכילת פרס, אלא כדי לתרץ את המשנה אנו אומרים כן. [תוד"ה הנח].

272. תוספות אומרים, שיש איסור דאורייתא לאכול בטומאה אף כשלא אוכל כזית בכדי אכילת פרס, שהרי קיימא לן כרבי יוחנן שחצי שיעור אסור מהתורה, ומכל מקום בטומאת הגויה דרבנן וכשהטמא הוא רק שלישי לא החמירו באכילה כזו. [תוד"ה והשלישי].

ויש ראשונים הסוברים שאין חצי שיעור אסור מהתורה כשהוא נאכל בתערובת. [עייין בספר מנחת ברוך סי' נ"ד ענף ב']. ועיין בספר לב אריה.

273. זו דרך רבותיו של רש"י שהביאם בפירוש הסוגיא על לשונות הגמרא. רש"י דחה את פירושו ופירש פירוש אחר, אמנם התוספות מסכימים לפירוש רבותיו של רש"י.

רש"י מקשה על פירוש זה, איך מותר לכהן לאכול את הניזיד אפילו לא היתה מעורבת בו

נפסל הני מילי באוכל תרומה שטומאתה דאורייתא, אבל באוכל חולין שנעשו על טהרת תרומה שכל טומאתם אינה אלא מדרבנן לא יפסל גופו, ובאכילה נמי שרי, צריכי.

יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן ויתיב וקאמר: האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש — טהור לאכול בקדש, שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מ־קונד□ש בלבד.

רב יצחק חולק על שלש דעות של אמוראים המוזכרים בסוגיא לעיל.

א. רב יצחק סובר שיש שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש, ודלא כרבה בר בר חנה שסובר שאין בהם שלישי (275).

אמר רבי יונתן אמר רבי: האוכל באיסור שלישי של תרומה עצמה — אסור לאכול תרומה ומותר ליגע בה, כמו שאמר עולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה.

ואמרינן: ואיצטריך למימרא דעולא ואיצטריך למימרא דרבי יונתן, ואין ללמוד את דברי האחד מדברי חברו.

דאי מדעולא הוה אמינא: מה שהאוכל מותר ליגע, הני מילי בחולין שנעשו על טהרת תרומה, אבל בתרומה שבה טומאת שלישי היא מדאורייתא, נחמיר מדרבנן בנגיעה נמי שיהיה אסור שמא ישכח ויאכלנה (274), איצטריך דרבי יונתן האומר שמותר ליגע אף כשאכל תרומה עצמה.

ואי מדרבי יונתן, הוה אמינא: מה שגופו

דברי עולא קשה, איך מותר לאכול את הנזיד, הלוא התרומה שבו נטמאת, ועתה לא ידענו שאין בה כדי אכילת פרס.

ותירץ הרמב"ן, שלולא דברי עולא אפשר היה לומר שהשום והשמן של תרומה ניכרים בתערובת והם לא נגעו בטומאה ואין איסור לאוכלם, אבל לפי דברי עולא כיון שצריך להזהר במקפה מטומאה, הרי החולין נטמאים ומטמאים את הגוף.

274. אין לפרש, שהיה מקום לומר שהאוכל שלישי של תרומה יפסול תרומה בנגיעתו, שהרי אפילו שלישי בתרומה עצמה לא פוסל תרומה אחרת בנגיעה, כל שכן שהאוכל את השלישי שלא פוסל את התרומה. [תוד"ה אבל].

275. כך מפרשים רש"י ותוספות. והתוספות מקשים: מכיון ששלישי זה לא עושה רביעי ולא פוסל את האוכלו, והוא בעצמו

התרומה לקבל טומאה משני, אין החולין שנגעו בשני פוסלים את הכהן מאכילת תרומה. [טהרות פ"ב מ"ג].

ומקשה רב המנונא: הלוא משהתערבו אותם חולין בתרומה — צריכים לנהוג בהם בטהרת התרומה מפני התרומה שבהם, והרי הם בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ואי אמרת שהאוכל שלישי נפסל גופו מלאכול בתרומה, איך מתירים לו לאכול את הנזיד, וכי ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה מאכילת תרומה, והלוא אסור לכהן להטמא בטומאת הגויה!

אמר ליה עולא: הנח לנזיד הדמע דליכא באכילתו אכילת אכילת כזית תרומה בכדי שהות אכילת פרס, שהתבלין הוא מועט, וכשאוכל ממנו כזית, כבר שהה יותר מכדי אכילת פרס, וכיון שכך, אף התרומה עצמה לא חשובה כדי לקבל טומאה כתרומה, והחולין לא נעשו על טהרת תרומה.

תוספות מקשים על פירוש זה, שגם לולא

רבי יהושע.

לדעת רב יצחק, רק קדש שלישי פוסל קודש ועושה אותו לרביעי, ולא שלישי של תרומה⁽²⁷⁸⁾, אלא שבשלישי של תרומה יש חשש שהוא שני כלפי קדש, ומטמא אותו משום מעלה שעשו חכמים בקדש.

לדעתו, אף קדש הקדוש בקדושת דמים שהיא קדושת פה לא עושה רביעי, ורק קדש

ב. רב יצחק חולק על רבי אסי שאומר שחולין שנעשו על טהרת הקדש דינם כחולין שנעשו על טהרת תרומה והאוכלם נעשה לשני לענין קדש⁽²⁷⁶⁾.

ג. רב יצחק חולק על עולא ורבי יונתן וסובר שהאוכל שלישי של תרומה או חולין שנעשו על טהרת תרומה — מותר לו לאכול בתרומה⁽²⁷⁷⁾, ואין אומרים שלענין איסור אכילה משוים את האוכל למאכל אף לפי

והרמב"ם פסק כעולא ורבי יונתן ופסק כרב יצחק. [פי"א מאבות הטומאות ה' יא"ב].

אמנם עיין בהערה הקודמת שהבאנו בשם הכסף משנה שהרמב"ם פירש שחולין שנעשו על טהרת הקדש אין בהם שלישי והם טהורים לגמרי לפי רב יצחק. ולפי זה אין סתירה בין דברי רב יצחק לדברי עולא ורבי יונתן.

278. רש"י אומר, שכל דבר הקדוש בקדושת פה — אין עושה רביעי בקדש.

והרמב"ם פסק שאין עושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש. [פי"א מאבות הטומאות הי"ב]. ובכל זאת פסק הרמב"ם שהשלישי של תרומה פוסל קדש. [פי"א מאבות הטומאות ה"ח].

עוד כתב הרמב"ם: "כל קדש האמור בענין טומאת אוכלין ומשקין הוא קדשי מקדש המקודשים כגון בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים וחלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח ומנחות שקדשו בכלי ושתי הלחם ולחם הפנים משקרמו בתנור. אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי — אינן לא כקדש ולא כחולין אלא כתרומה".

ועיין בשתי ההערות הקודמות שהרמב"ם מפרש את דברי רב יצחק שלא כרש"י, ולדעתו דברי רב יצחק התייחסו לחולין שנעשו על טהרת הקדש בלבד.

לא נאסר באכילה שהרי הוא חולין, אם כן במה מתבטאת טומאת השלישי שבו!

מתרצים תוספות: שאם יקדישו חולין אלו יהיו הם פסולים להקרבה. [תוד"ה האוכל].

והרמב"ן מביא ראשונים שמפרשים שלדעת רב יצחק אין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש, ורב יצחק אומר שכשם שאין רביעי אלא בקדש מקודש ולא בחולין שנעשו על טהרת הקדש, אף שלישי אין בו.

וכן סובר הרמב"ד בהשגותיו על הרמב"ם שאין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש לדעה זו. [פי"א מאבות הטומאה ה"ט, ועיין חזו"א טהרות סי' ב' אות י"ד ד"ה שם בהשגות]. והכסף משנה כתב שגם הרמב"ם פירש כפירוש זה. [פי"א מאבות הטומאה הי"ב].

276. תוספות ד"ה האוכל, ויותר מבואר בתוספות רא"ש.

277. לדעת רב יצחק שהאוכל שלישי מותר לאכול קדש, כל שכן שהוא מותר באכילת תרומה. ולפי זה האוכל חולין שנעשו על טהרת תרומה מותר בתרומה, שהרי לגבי תרומה אין לחלק בין חולין שנעשו על טהרת תרומה לנעשו על טהרת הקדש, שבשניהם יש שלישי. וזה דלא כעולא ורבי יונתן האוסרים עליו לאכול תרומה. [מהרש"א על תוד"ה האוכל].

אמר ליה רב יצחק: הנח לתרומה שאף טהרתה הגמורה טומאה היא אצל הקדש, ולא רק השלישי שבה נחשב לשני לקדש, אבל חולין שנעשו על טהרת הקדש נחשבים הם לטהורים לקדש, וכשנטמאו ונעשו שלישי לא חוששים בהם שהם שניים.

ומנא תימרא: שהחמירו חכמים כל כך שאפילו טהרה גמורה אצל תרומה — נחשבת כספק טומאה לגבי קדש?

דתנן: בגדי עם הארץ טמאים בטומאת מדרס לפרושיין האוכלים חולין בטהרה, מפני שהם חוששים שמא ישבה עליהם אשתו הנדה והם אב הטומאה ומטמאים אדם. וכן בגדי פרושיין — מדרס לאוכלי תרומה שאין הם זהירים כמו אוכלי תרומה. וכן בגדי אוכלי תרומה — מדרס לקדש. [חגיגה י"ח ב].

אמר רבא: מדרסות קאמרת שהם ראייה לפרות של תרומה? שאני מדרסות שיש לחשוש בהם שמא תשב עליהן אשתו נדה לה-ב כי זה דבר מצוי, אבל בפירי של תרומה שאין מצוי כל כך שיטמאו⁽²⁸¹⁾ לא אמרינן

המקודש על ידי הקרבה עושה רביעי⁽²⁷⁹⁾, וכל שכן שחולין שנעשו על טהרת הקדש שאינם חמורים מקדושת פה ואינם עושים רביעי.

לכן, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש לא נעשה רביעי ולא נאסר באכילת קדש, ורק האוכל קדש שלישי נאסר באכילת קדש.

רמי בר חמא לא ידע שרב יצחק מיקל בחולין שנעשו על טהרת הקדש מחולין שנעשו על טהרת תרומה, ולכן הקשה עליו.

מתיב רמי בר חמא: האוכל שלישי — שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה.

ומקשה רמי בר חמא: אמאי, הא חולין שנעשו על טהרת תרומה לאו קדש מקודש הוא, ולדבריך לא היה צריך להיות האוכלו אפילו רביעי לקדש כל שכן לא שני לקדש⁽²⁸⁰⁾!

279. רש"י מסביר זאת בכך, שכל דין רביעי בקדש הוא מדרבנן.

והתוספות חולקים וסוברים שרביעי בקדש הוא מהתורה, ודין תורה הוא שרק קדש מקודש עושה רביעי. [תוד"ה אין].

280. יש להבין, מה סבר רמי בר חמא, הלוא אם אנו רואים שהאוכל נעשה לשני, בודאי שאין זה אלא משום שטהרת התרומה — טומאה היא אצל קדש, מה שאין כן בחולין שנעשו על טהרת הקדש, וכמו שתירץ רבי יצחק!

תוספות מפרשים: רמי בר חמא סבר בטעמו של רבי יהושע, שכאשר אנו רואים שלא שמרו

על החולין בטהרת תרומה כראוי ונטמאו ונעשו שלישי. יש לנו לחשוש עוד שנעשו שניים או ראשונים, וכיון שכך הוא הדין בחולין שנעשו על טהרת הקדש שנעשו לשלישי, שיש לחשוש שנעשו ראשונים או שניים. ורב יצחק ענה שאין חששו של רבי יהושע נובע מתוך שרואים שנטמאו הטהרות, אלא אף תרומה טהורה לגמרי היא בחשש טומאה אצל הקדש, וחולין שנעשו על טהרת הקדש אינם בחשש טומאה אצל קדש.

281. צריך עיון, הלוא אם בגדי האוכל תרומה הם בחשש מדרס, הרי כשלושם הוא נטמא ונעשה ראשון, והתרומה שנוגע בה נעשית